

ТУГЛУК-ТЕМУРХОН БИЛАН УЧРАШГАНИМДАН СЎНГ КЎНГЛИМГА КЕЛГАН БИРИНЧИ КЕНГАШ

Туглук-Темурхон, [саркардалари] Бекчик, Хожибек эркинит, Улуг Туктемур керайит ва Жетенинг бошка амирларидан уч фавж тузиб, уларни Мовароуннахр мамлакатини талон-торож килиш учун юборганлиги, ўша уч фавж кўшин Хузор деган жойга келиб тушганлиги хабари менинг кулогимга етди. Шунда Туглук-Темурхонни бориб кўришдан илгари бу очкўз амирларни мол-дунё билан алдаб, Мовароуннахр вилоятини катлу горатдан куткариб колишга қарор қилдим. Тилга олинган амирларни кўрганимда уларни хайбатим босди шекилли, кўп хурмат кўрсатиб, мени ортикча сийладилар. Уларнинг кўзларига ўхшаш кўнгиллари ҳам тор бўлганлигидан, совга-соврунб йўсинида уларга берилган хар турлик тансик моллар кўзларига кўп кўринди ва Мовароуннахрни босиб олиш ва талон-торож килиш ниятидан қайтдилар. [Шундан сўнг] тўгри бориб Туглук-Темурхон билан кўришдим. Хон келишимни яхшиликка йўйиб, [салтанат ишларида] мендан кенгаш сўради. Кўрсатган кенгашларимни тўгри деб топиб, хаммасини қабул қилди.

Шу аснода Туглук-Темурхонга хабар келтирдиларким, [юкори-лйтилган] уч фавж амирлари, ерлик халқдан нақд пул ва соврунлар олиб, улар билан келишмишлар. Хон шу ондаёқ мол-мулк ва иакд пулларни қайтариб олиш учун одам тайин қилди ва амирларни бундан буён Мовароуннахрга боришларини манъ этди. Мансабларидан бўшатди. Ўринларига Хожи Махмудшоҳ Ясовурийни тайин қилди.

Бу ҳақда амирлар хабар топгач, душманлик байрогини кўтариб юртларига қайтиб кетдилар.

Йўлда хоннинг девонбегиси ва бош маслахатчиси бўлмиш Ўғлонхўжани учратдилар. Уни ҳам ўзларига оғдириб олиб, Жете Томон юзландилар.

Айнан шу вақтда Туглук-Темурхоннинг Дашти Кипчокдаги амирлари ҳам исён тугини кўтаргани хақида хабар олинди. Бундан хон ташвишга тушди. У мендан маслахат сўради ва Жете тарафга йўл олди. Мовароуннахрни эса менга қолдирди ва бу хусусда ёрлигу ахднома ёзиб берди. Амир Корочор нўённинг Мовароуннахрдаги туманини ҳам менга топширди. Мен бутун Мовароуннахр вилоятига, то Жайхун дарёсининг сохилларигача ерларга ҳукмрон бўлдим. Давлат ва салтанатимнинг бошланишида энг аввал қилган кенгашим шул эди. Мен тажрибамдан шуни билдимки, юз минг отлик аскар қила олмаган

ишни бир тўғри тадбир билан амалга ошириш мумкин экан.

ДАВЛАТ КУРИШ ОЛДИДАН КИЛГАН ИККИНЧИ КЕНГАШИМ

У шундан иборат бўлдики, Туглук-Темурхон мен билан тузган аҳду карорини бузиб, иккинчи бор Мовароуннахр мамлакатига кўшин тортиб келди ва ҳукуматни мендан тортиб олиб, ўгли Илёсхожага топширди. Мени эса унга бош кўмондон (сипохсолор) ва маслахатчи килиб тайинлади. Менга Кочувли-баходир ва Кобулхон томонидан битилган ахдномани кўрсатди. Мен улуг боболаримизнинг сўз ва номаларини қабул килиб, сипохсолорлик килишга рози бўлдим.

Хижрий 762 (милодий 1360—61) йили Туглук-Темурхон иккинчи марта Мовароуннахрга кўшин тортиб келиб, мени ўз ҳузурига чорлаб нома жўнатди. Мен [рози бўлиб], унинг истикболига чикиб, у билан кўришдим. У орамиздаги ахдни бузиб, Мовароуннахрни ўгли Илёсхожага топширди, мени эса сипохсолор килиб белгилади. Бу ишга ортикча рўйхушлик билдирмаётганимни кўриб, менинг бобом Кочувли-баходир ва ўзининг бобоси Кобулхон-ларнинг ахдномасини кўрсатди. Пўлат тахтага имзоланган ахдно-мада «хонлик Кобулхон авлодининг кўлида, сипохсолорлик эса Кочувли-баходирхон болаларида бўлсин, улар бир-бири билан ёвлашмасин», деган сўзлар битилган экан. Буни ўкиб кўргач, улуглар ахдига вафолик килиш юзасидан сипохсолорликни қабул килдим. Мовароуннахрда ўзбекларнинг жабру зулми ортиб кетди. Чунончи, саййид ва саййидзодалардан етмиш кишини асир олиб банд этдилар. Илёсхожа бўлса давлат ва сиёсат ишларида лаёкатсиз бўлгани туфайли уларнинг зулму ситамига бархам беришга ожиз эди. Мен бўлсам ўз салобатим ва хайбатим билан ўзбеклар устидан галаба килдим ва мазлумларни золимлар жабридан халос килдим. Бу Илёсхожа амирлари ва ўзбекларнинг менга нисбатан душманлик килишларига сабаб бўлди. Улар Туглук-Темурхонга хат ёзиб, «Темур бизга қарши исён тугини кўтарди», дедилар. Хон бу ёлгон гапларни чин билиб, мени ўлдириб, йўқотиш хақида ёрлиг юборди. Бу ёрлиг менинг кўлимга тушиб қолди. Ундан ўлимга ҳукм қилинганлигимни билиб олдим. Бунинг иложини килиб, куйидаги тадбирни ишлатдим. Барлос улусининг баходир йигитларини ўз атрофимга тўплаб, уларни бирлаштирдим. Менга бўйсуниб кўмақдош бўлмоклик учун розилик берган биринчи киши — Ики Темур бўлди, иккинчиси — амир Жоку барлос эди. Булардан бошқа улус баходирлари ҳам жону диллари билан менга бўйсунмокчи [ва хизмат килмокчи] эканликларини билдирдилар.

Мовароуннахр ахолиси менинг бу ишимдан хабар топиши биланок, тезда ўзбекларга ҳужум килишим кераклиги хақида истак билдирдилар. Чунки уларнинг калби золим ўзбеклар тоифасидан бутунлай безиган эди. Мовароуннахр ахолисининг каттаю кичиги менга бирлашди. Мамлакатнинг уламо ва машойихлари эса ўзбекиёа тоифасини йўқ килиш хақида фатво ёзиб бердилар. Улус амирлари ва кўшун бошлиқларининг баъзилари ҳам бу ишга кўшилиб, бизга бирлашдилар. Бу тўғрида ёзилган ахднома ва фатволарининг нухаси бу эди: «Тўғри йўллик халифалар, Аллох таоло уларнинг жамисидан мамнун бўлсин, тутган йўлларига ва килган ишларига мувофиқ Мовароуннахрдаги бутун ахли ислом, сипоҳу райят ёхуд уламою машойих бўлсин, Амир

Темурга иззату икром кўрсатиб, уни Амир Темур Кутби салтанати Олий деб атасинлар ва уни Аллохнинг [ердаги] кудрати-салтанат тахтига лойик кўрсинлар. Мусулмонларнинг ери, номуси, мол-мулки ҳамда жонига зулм-ситама кўлини чўзган ўзбеклар тоифасини дафъ қилишда ва умуман йўқотишда Темурга [ёрдамлашиш учун] ўз мол ва жонларини [аямай], тиришиб ҳаракат қилсинлар. Биз ўз аҳду байъатимизга содик қолурмиз. Агар берган аҳд-паймонимиздан қайтсак, Аллохнинг кудратию қуввати ва ёрдамидан чиқиб, шайтон кудрати ва ёрдами йўлига қирган бўлайлик».

Бу фатвони менга кўрсатганларидан кейин жангу жадал байрогини кўтариб, ўзбеклар устига лашкар тортишга қарор қилдим ва мазлумлар ҳақини золимлардан олмоқчи бўлдим. Лекин бир неча разил кишилар бу сирни фош қилиб қўйдилар. [Шундан кейин] ўйлашиб қолдим, мабодо Самарканд шаҳри ичида ўзбекларга қарши уруш бошласаму, бироқ Мовароуннахр аҳли [жанг қилишдан] қўл тортса-чи? [Унда нима бўлади?] Шундай бўлгач, яхшиси, шаҳардан чиқиб, Самарканд тоғларида жойлашай, токи менга қўшилишни истаганлар ҳузуримга келсинлар. Шунда мен катта сипоҳ тўплаб, ўзбекларга қарши жангу жадални бошлагайман»,— деб қарор қилдим. Самарканддан чиққанимда олтмиш отликдан бошқа бир киши ҳам менга эргашмади. Шундан билдимки, ўйлаган кенгашим хато бўлмаган экан.

Ўша тоғда бир ҳафтача кутиб ётдим, бир киши бўлса ҳам бизга келиб қўшилмади. Шунинг учун кенгаш тузиб Бадахшон тарафга ўтиб, у ернинг шохлари билан қўшилишга қарор қилдим. Отланиб, Амир Кулолнинг ҳузурларига бордим. Улар менга Хоразмга боришимни маслаҳат бердилар. Агар ўзбеклар устидан галаба қозонсам, Самарканднинг бир йиллик хирожини уларга назр қилишга қарор қилдим. Улар менга зафар тилаб фотиҳа ўқиғач, кетишимга руҳсат бердилар. Саййид Амир Кулолнинг хизматларидан чиққанимда, ҳаммаси бўлиб олтмиш отлик менга ҳамроҳлик қиларди. Илёсхожа менинг Хоразмга юриш қилаётганимдан хабар топиб, Хива ҳокими Тўқал-баходирга хат ёзиб, менга қарши чиқишни ва мени ўлдиришни буюрган экан. Тўқал-баходир минг отлик аскар олиб, менинг устимга келди. Олтмиш отлик йигитим 1 йўлда менга қўшилган [қайногам] Амир Хусайн билан бирга минг отлик кишилик ганим лашкарига рўбарў бўлдим ва жанги қиришдим. Бу жангда шундайин баходирлик қилиб, чидамлик кўрсатдимки, унинг минг кишисидан эллик киши қолди, менинг олтмиш отлик йигитимдан ўн кишигина қолди. Шундай бўлса-да зафар мен томонда бўлиб, [уларни қочирдим]. Менинг зафар қучганим хабари Илёсхожа ва Жете амирларига етгач, улар [хайрон қолишиб], «Темур ажаб эр киши экан, унга Тангрининг мадади етиб, бахту икболи очилмиш»,— деб ўзаро сўзлашибдилар Мен бу урушдаги зафарни яхшилик аломати деб билдим. Ўзбеклар мендан чўчийдиган бўлдилар.

ЎЗ САЛТАНАТИМНИ ТУЗИШ ЙЎЛИДА ҚИЛГАН УЧИНЧИ КЕНГАШИМ

Ўша вақтда давлатимнинг қучи кетиб, салтанатимнинг асоси емирила бошлади. Чунончи, менга эргашган йўлдошларим ўн кишидан ортиқ эмас эди. Улардан еттита отлик, уч киши эса пиёда эдилар. Улардан бошқа мен билан ҳеч ким қолмагани. Мухтарама жуфти ҳалолим бўлмиш Амир Хусайннинг синглисини ўзимнинг отимга миндириб олган

эдим. Шу алфозда Хоразм чўлларида бир неча кун саргардон бўлиб юрдим. Кунларнинг бирида кеч тушгач, кандайдир кудук бошига келиб тушдим. Ўша кечаси пиёда юрган уч нафар хуросонлик бевафолик килиб, отларимизни миниб кочдилар. Етти киши тўрт от билан колдик. Ахволим жуда огирлашди. Лекин кўнгил тўк эди. Бу ишни чакки килган эканман деб, ҳеч ўкинмас эдим. Сўнгра бу кудук бошидан ҳам кўчдим. Шу вақт Алибек Чун Гурбоний ёпирилиб тепамга кедди. Мени [ўз элига] элтиб, бургаси кўп бир коронгу уйга камаб кўйди. Бир неча кишини менга сокчи этиб тайинлади. Олтмиш икки кун мени туткунликда ушлади. Ундан кутулиш чорасини излаб, ўз-ўзим билан кенгашдим ва тангрининг инояти етиб баходирлигим тутди. Кучли ва чаккон билакларим иш бериб, сокчилардан бирининг кўлидан киличини тортиб олдим-да, уларга хамла килган эдим, бариси кочиб колди.

[Килич кўтарганимча], тўгри Алибекнинг устига бостириб кирдим. Мени кўргач, [хуши бошидан учди]. Килган номуносиб ишидан пушаймон бўлиб, мендан узр сўради. Отларимни, ярок-жабдуқларимни хозирлатиб, менга бир орик от ва бир қари туя тортик килган бўлди. Огаси Мухаммадбек менга атаб юборган бир канча совга-саломларини эса очкўзлик килиб ўзига олиб колди. Сўнг кетишимга рухсат берди. Хоразм чўлига томон равона бўлдим. Ўн икки отлик атрофимга тўпланди. Икки кундан сўнг бир манзилга етиб, кандайдир уйга тушдик. Шу орада бир гуруҳ ўша ерлик туркманлар пайдо бўлиб, мени кўргач, «Ўгри, ўгри!» — дейишиб хужум килмокчи бўлдилар. Амир Хусайннинг синглисини бир уйга яшириб кўйиб, ўша жамоага қарши отландим. Туркманлар ичида Хожи Мухаммад деган одам мени таниб колди, «Хой, тўхтанглар, бу Амир Темур-ку!» — деб уларни урушдан қайтарди. Ўзи эса тизза уриб олдимга келди. Мен хам унинг кўнглини овлаб, бошига мандилимни кўйдим. Сўнгра бу киши ўз ога-инилари билан менга мулозим бўлишди.

САЛТАНАТИМНИНГ ДАСТЛАБКИ ДАВРЛАРИДА КИЛГАН ТЎРТИНЧИ КЕНГАШИМ

Менга эргашганлар сони олтмиш отликка етиб колгандан сўнг ўзимча ўйладим, агар келган манзилда тураверсам-у, мабодо ерлик ахоли менга қарши кўзгалиб, ўзбекларга хабар бериб кўйсалар-чи, унда нима бўлади? Яхшиси, бу ердан кетиб, эл оёғи етмаган ерга бориб жойлашсам, тез фурсатда атрофимга салтанатимнинг куч-кудрати бўла оладиган кўшин тўпланар. Шу фикрда у ердан кўчиб, Хуросон томонга юзландим. Йўл устида Мохон хокими Муборақшоҳ Санжарий юз отлик аскар билан келиб, менга кўшилди ва яхши отлар тортик килди. У ернинг жами саййидлари ва ахолиси хам менга кўшилди. Ўша саҳрода отлик, яёв бўлиб икки юзга яқин киши ёнимга кирди. Шу пайт Муборақшоҳ, саййид Хасан ва саййид Зиёуддин менга арз килдиларким, бу саҳрода туравериш [кўшин] таркаб кетишига боис бўлур, бирон томонга юриб, бирон вилоятни эгаллашимиз керак. Мен ўзимча кенгашиб, сўнг уларга айтдимки: «хотирамга бир фикр келди. Самаркандга борайлик. Сизларни [вақтинча] Бухоро томонларга таркатиб турамен, ўзим эса Самарканд теварагига бориб, эл-улус ичига қирамен ва уларни ўзимизга кўшиб олишга [интиламен]. Етарли лашқар йигилиб [куч-қувват кўлга кирганидан сўнг], сизларни чакириб олурмен. Кейин Жете ва Илёсхожа кўшинига қарши

жангга отланурмиз ва Мовароуннахр мамлакатини кўлга киритурмен». Уларнинг хаммаси менинг бу кенгаш ва тадбиримни тўғри деб топдилар. Юришга фотиха беришгач, мен йўлга тушдим. Икки юз одамимни Бухоро атрофларига таркатдим. Амир Хусайннинг синглиси Ўлжой Туркон огани ҳам яширинча ўша ерда колдирдим ва ўзим Самарканд томон йўл олдим. Йўлда Тамука кавчин ўн беш отлиги билан менга кўшилди. Сиримни унга айтиб, Муборакшоҳ олдига юбордим. Ўзини яширинча улус оралаб, икки мингга якин кишини иттифокдош килдим. Самарканд узра салтанат байрогини кўтаргудек бўлсам улар ёрдамга келадиган бўлдилар. Тунда пинхона Самаркандга кирдим ва тўнгич опам Кутлуг Туркон оганинг уйига бориб жойлашдим. Кечаю кундуз фикр огушида чора-тадбир изладим. Шу тарика кирк саккиз кун яшириниб ётдим. Охири шаҳарликларда биттаси менинг бу ерга келганимни пайкаб колди. Сирим очилишига оз колганда, ночор, кечаси ўзим билан келган эллик отлик билан Самарканддан чикиб, яна Хоразм томон йўл олдим. Мен билан бир тўп пиёда кишилар ҳам бор эди. Йўл давомида туркманларнинг бир пода йилкисидан бир нечтасини кўлга киритиб, пиёдаларимни уларга миндирдим. [Кўп вақт] йўл юриб Амударё бўйидаги Ачиги деган ўнқир-чўнқир ерга келиб тушдик. Шу ерга келганимда, Бухоро теварагида колдирган харам ахли, Муборакшоҳ, саййид Хасан ва бошқа жамоа ҳам етишиб келдилар. [Булардан бошқа] Темурхожа ўғлон, Баҳром жалоийр ўзларига карашли кўшин билан келиб, менга мулозим бўлдилар. [Шу тарика], мингга якин отлик аскар атрофимга жамланди. Шу ерда кенгаш килиб, Бохтарзамин ва Кандахор томонга равона бўлишга ва у ерларни тасарруфимга олишга қарор килдим.

ХУРУЖ КУНЛАРИ КИЛГАН БЕШИНЧИ КЕНГАШИМ

Бохтарзамин ва Кандахор томон кетаётиб, Хирманд дарёсининг бўйига етганимда тўхтаб бир юрт ясаттирдим. Аскарларимни сийлаш учун бир неча кун ўша ерда турдим. Шу аснода Гармсир вилоятининг халки ва сипоҳидан қарийб минг отлик турк ва тожик ҳам менга кўшилдилар. Шу тарика Гармсир вилояти ҳам менинг тасарруфимга ўтди. Шунда Сеистонга боскин қилишга қарор килдим. Бу хабар Сеистон волийсига етгач, элчи орқали совга-саломлар юбориб, мендан ёрдам сўрамишдиқим, душманларим менга зулм қилиб, кўлимдан етти қалъамни тортиб олдилар. Агар мендан душман кўлини қиска қилсалар, аскарларига олти ойлик озик-овқат етказар эдим, деган эди. Ўзимча кенгашиб кўриб, сўнг Сеистон томонга кўшин тортдим. Душманлар эгаллаб олган етти қалъадан бештасини қуч ва қахр билан кўлга киритдим. Буни кўриб, Сеистон волийсининг юрагига кўркув тушди ва кечаги душманини энди ўзига дўст тутди. Агар Амир Темур бу ерларда туриб қолар экан, Сеистон мулки кўлимиздан кетиши аниқдир, дейишиб, сипоҳ ва райят барчаси бирлашиб, менинг устимга бостириб келдилар. Сеистон волийси ваъдасига вафо қилмаганлиги учун иложсиз, йўлларини тўсиб, жангу жадалга киришдим. Шу пайт бир ўк келиб билагимга қадалди, яна бир ўк оёгимга тегиб яралади. [Шундай бўлса ҳам] охири улар устидан галаба қозондим. [Лекин] ўша мамлакатнинг об-хавоси менинг мизожимга тўғри келмагани сабабли, у ердан кўчиб, яна Гармсирга бордим. Ўша вилоятда яраларим битгунча икки ойча туриб колдим.

ХУРУЖ ВАКТИДА КИЛГАН ОЛТИНЧИ КЕНГАШИМ

У шундан иборатки, Гармсир тасарруфимга ўтгач ва яраларим ҳам тузалгач, Балх сархадидаги тоғларда туриб, ўша ерда етарли кўшин тўплаб, Мовароуннахр мамлакатини бўйсундириш учун юриш килмокчи бўлдим. Кенгаш шунда тўхтагач, бу ердан отланиб чиқдим. Одамлар таркалиб кетиб кирк отлик кишигина қолган эканмиз. Лекин уларнинг бариси аслзода, амирзода ва насли пок йигитлар эди. Шундайин азаматлар бу огир кунларда нимадандирки мен каби олтину молсиз, озик-овкатсиз бир кишига хамрохлик килиб, менинг изнимга кириб [тоғ-тошларда эргашиб юрганлари] учун тангри таолога шукрлар айтдим. Ўзимча: «Аллох таолонинг мен билан киларлик улуг ишлари бўлгайким, ўзим каби йигитларни менга бўйсундирмишдир»,— деб ўйладим.

[Сўнг] Балх тоғларига қараб йўлга тушдим. Кетаётганимизда Йилдирин Корачор нўён авлодидан бўлмиш Сиддик барлосга дуч келдим. Мени излаб саргардон бўлиб юрган экан, ўн беш отлиги билан менга кўшилди. Унинг келганини яхшиликка йўйдим. Ўша кунлари ов гўшлари билан кун кечирмокда эдик. Шу зайлда илгарилаб борарканмиз, йирокдан тепа устида бир тўп кишининг қораси кўринди. Олдинга юрганимиз сари соатма-соат уларнинг сони ҳам ортиб борди. Тўхтадим. «Булар ким бўлди экан?»— деб уларнинг олдига қоровуллар юбордим. Қоровуллар бориб, Амир (Темур)нинг собик навқари Қозончи-баходир экан ва Жете лашқаридан юз отлик билан ажралиб чиқиб, шундан бери амирни излаб, саргардон бўлиб юрган эмиш,— деб хабар олиб келдилар. [Буни эшитиб] ерга бош кўйиб тангри таолога шукр қилдим Дархол Қозончини ҳузуримга олиб келиш учун одам юбордим У келгач, тизза уриб оёқларимни ўпди. Мен ҳам унинг кўнглини олиб, ёглигимни бошига кўйдим. Сўнг бу ердан юриб Дарайа Арсиф деган жойга келиб тушдим. Эртасига отланиб, дарани айлана бошладим. Унинг ўртасида бағоят хушхаю бир тепалик бор экан, мен ўша баландликка чиқдим. Лашқарлар ул тепаликни қуршаб жойлашдилар. Ўша кеча жума туни эди, тонг отгунча [худодан мадад сўраб] ухламай чиқдим. Тонг отгач, бомдод намозини ўтадим, сўнг кўлимни дуога очган эдим, кўзларим ёшланди. Юрагим бўшашди. Тангри таолога ёлвориб, мени бу сарсонликдан қутқаришини тиладим. Дуо тамом бўлганича ҳам йўқ эдики, узокдан бир тўп одам кўринди. Улар тепаликни ёнлаб ўтиб кетмокда эдилар. Отланиб, уларнинг қимлигини билиш мақсадида ортларидан бордим. [Қарасам] ҳаммаси бўлиб етмиш отлик эканлар. Улардан сўрадим:

— Баходирлар, ким бўласизлар? Улар дедилар:

— Амир Темурнинг навқарларимиз. Уни излаб тополмай, кезиб юрибмиз.

Мен дедим: «Мен ҳам амирнинг навқарларидан биридурмен. Юрингиз, сизларни унинг олдига бошлаб бораин».

Улардан бири отини чоптирди ва бориб гапимни ўз сардорларига етказдики, «биз Амир Темурнинг ҳузурига олиб борадиган йўл-бошловчини топдик», деб.

Улар отларининг жировини буриб, мени дархол ҳузурларига келтиришни буюрдилар.

Улар уч фавж эканлар. Биринчи фавжнинг сардори — Тугликхожа барлос, иккинчисиники — амир Сайфуддин, учинчисиники — Тубак-баходир экан. Кўзлари менга тушгани ҳамоноқ, ўзларидан кетаёзиб, отдан тушдилар. Тизза уриб, узангимни ўпишди.

Мен ҳам отдан тушиб, хар бири билан кучоклашиб кўришдим. Мандилимни Туглукхожанинг бошига кўйдим. Жуда нозик ишланган, олтин билан зийнатланган камаримни эса амир Сайфуддиннинг белига боғладим. Чопонимни Тубак-баходирга кийдирдим. Уларнинг кўнгли юмшаб бағоят таъсирландилар. Мен ҳам каттик таъсирландим. Намоз вақти етишгач, жамоат билан намозни адо этдик. Сўнгра отланиб қароргоҳга бориб тушдик, мажлис куриб, тўй бердик. Эртаси куни Шер Баҳром ҳам келди. У илгари ёшлик килиб, мендан ажраб, Хиндистон заминини хавас килиб кетган эди. Килган ишларидан пушаймон бўлиб, мендан кечирим сўради. Мен уни кучогимга олдим ва узрини қабул килдим. Шу қадар унга меҳрибонлик кўрсатдимки, у хижолатдан бутунлай фориғ бўлди.

давоми бор...